ного матеріалу (колекціонування, гербаризації тощо), а також вироблення вмінь з першого погляду помічати та визначати найхарактерніші біологічні та екологічні об'єкти місцевої природи (рослин за характерними ознаками та місцями зростання, тварин за голосом, слідами на ґрунті, наявністю нір, гнізд тощо).

Польова практика з ***екології*** введена до навчальних планів підготовки студентів III курсу природничого факультету біологічних та хіміко-біологічних спеціальностей і проводиться у VI семестрі після вивчення навчального курсу "Екологія", що розраховані на вивчення ключових тем, які наведені в тематичному плануванні.

Польова практика здійснюється шляхом організації і проведення навчальних екологічних екскурсій як до природних (широколистяний ліс, степові, лучні ділянки, водойма), так і антропогенно-природних екосистем (парки, дендропарки та ін.). Важливою умовою успішного проведення практики є залучення студентів до фенологічних спостережень. Місцем проведення практики для студентів біологів (спеціальності "Біологія (практична психологія)" і "Біологія (аграрне виробництво)" є природні і штучні біотопи м. Полтави та її околиць. Студенти хіміки (спеціальність "Хімія (біологія)") проходять польову практику на біостаціонарі природничого факультету ПДПУ.

Польова практика з ***методики викладання біології*** передбачена для студентів біологів природничого факультету (спеціальності "Біологія (практична психологія)" і "Біологія (аграрне виробництво)") в обсязі 60 годин. Оптимальним для проведення практики є вересень, що узгоджується із плануванням екскурсій шкільного курсу біології. Мета польової практики – закріпити, розширити і поглибити знання студентів з теоретичного курсу методики викладання біології, виробити практичні уміння розробляти і проводити шкільні екскурсії в природу, музеї, науково-дослідні установи тощо. Зміст польової практики охоплює значний науковий матеріал з педагогіки, методики, узагальнює вивчення всіх попередніх фахових природничих дисциплін.

Ця польова практика логічно завершує теоретичний курс, аудиторні лабораторні заняття з методики викладання біології, а також попередніх польових практик (з ботаніки і зоології безхребетних (I курс), систематики рослин і систематики хребетних тварин (II курс), еколого-натуралістичної та з екології (III курс) і є основою для проходження студентами наступних педагогічних практик (IV і V курс). Вона повною мірою забезпечує повноцінну підготовку фахівця біолога, формує у студентів вміння і навички організовувати і проводити всі види біологічних екскурсій, дає можливість подолати протиріччя між засвоєними теоретичними знаннями та вмінням уміло їх застосовувати у практичній діяльності вчителя біології.

Включені до навчальної програми теми занять дають студентам можливість адаптувати свої знання відповідно до шкільної програми з біології та вдосконалити вміння практично їх застосовувати під час проведення шкільних біологічних екскурсій.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПОЛЬОВИХ ПРАКТИК З БОТАНІКИ В ОКОЛИЦЯХ МІСТА ПОЛТАВИ

Гомля Л.М., Давидов Д.А. (Полтава)

Польові практики займають важливе місце серед інших форм організації навчального процесу у вищій школі. Вони дають змогу практично ознайомитися з різноманітністю біоти певної території та закріпити одержані студентами теоретичні знання. Також під час польових практик з ботаніки поповнюється гербарій навчальних установ.

Ефективність засвоєння знань студентами під час практики передусім залежить від роботи викладача. Як правило, польові практики з ботаніки проводяться в кінці навчального року, в травні-червні, коли студенти вже одержали повний запас теоретичних знань і коли квітує переважна більшість

видів флори. Звичайно практика структурується на 2 частини: екскурсії та лабораторна робота.

Перед початком проведення польової практики обов'язково треба скласти приблизний план практики з урахуванням деяких педагогічних та організаційних моментів. Перший день практики – вступний, на якому студенти знайомляться з метою практики, об'єктом, вимогами тощо (екскурсійний виїзд на природу в цей день проводити недоцільно). Під час планування необхідно враховувати, що не рекомендується проводити екскурсії в природу 2 дні підряд, необхідно чергувати день екскурсії – день лабораторної роботи (визначення рослин та оформлення документації).

Необхідними вимогами до проведення окремих екскурсій є такі:

- Перед проведенням екскурсії викладач при потребі ознайомитися з місцевістю, уточнити маршрут та відмітити види рослин, на які потрібно звернути увагу.
- За день до екскурсії викладач повинен оголосити студентам тему, мету та маршрут екскурсії, а також уточнити, які допоміжні матеріали необхідні.
- Екскурсія в природу не повинна бути дуже короткою чи довгою, оптимальний час становить 3-4 години.
- По можливості екскурсії необхідно проводити в різні типи фітоценозів. Наприклад: листяний ліс – заплавні луки – сосновий ліс – степові схили.

Околиці міста Полтава з зв'язку з різноманітністю фітоценозів є досить цікавим об'єктом для проведення польових практик. Нижче наведений перелік фітоценозів, які регулярно використовуються для проведення екскурсій на природничому факультеті ПДПУ:

1. Широколистяні ліси – Розсошанське лісництво (ліс за с. Розсошенці), а також парк - пам'ятка садово-паркового мистецтва на полі Полтавської битви (Дендропарк). Також тут вивчається флора узлісь.
2. Соснові та змішані ліси – Чалівське лісництво (за с. Копили та урочище Триби), Руднянське лісництво (за с. Вакуленцями).
3. Заплавні луки – лівий берег р. Ворскли (між с. Терешки та Нижні Млини), лівий берег р. Коломак (між с. Лісок та Копили). Також на цих екскурсіях вивчається фіторізноманіття боліт та мілководдя річок.
4. Степові схили – цінні різнотравно-степові ділянки розташовані поблизу с. Горбанівка та Вороніно.
5. Рудеральні місцезростання – в околицях Полтави є найпоширенішими та на їх фіто різноманіття теж необхідно звернути належну увагу.

Окремо під час екскурсій відмічають рідкісні види рослин та розповідають про необхідність їх збереження.

Таким чином, польові практики займають важливе місце серед інших форм організації навчання під час вивчення курсу ботаніки у вищому навчальному закладі.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЧИННИК ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХІМІЇ

Грабовий А.К. (Черкаси)

Аналіз науково-методичної літератури засвідчує, що проблема професійної підготовки майбутніх вчителів хімії потребує детальнішого вивчення. Різні аспекти цієї проблеми були предметом вивчення вчених Заяць М.М., Іващенко О.В., Куратової Т.С., Лукашкової Н.І., Шишкіної О.О., Ярошенко О.Г. та інших. Водночас проблема технологічного підходу до професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів хімії вивчена недостатньо.

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб розкрити науково-теоретичні засади застосування педагогічного проектування в експеримента-